

SHOQATA E ARKITEKTËVE TË SHQIPËRISË

Nr. prot. 48

Tiranë, më 2/02/2017

Drejtuar: **Znj. Mirela Kumbaro**

Ministër i Kulturës

Znj. Arta Dollani

Drejtor, Instituti i Monumenteve të Kulturës (IMK)

**Lënda: Mendime tekniko-profesionale mbi draftin e projektligjit të ri mbi
“TRASHËGIMINË KULTURORE DHE MUZETË”**

E nderuar znj Mirela Kumbaro,

Në emër të Kryesisë së Shoqatë e Arkitektëve të Shqipërisë ju njoftoj se:

pasi morëm nga ana juaj me datë 15/11/2016 ftesën për të dhënë sygjerimet, vërejtjet apo plotësimet tona si Shoqatë e Arkitektëve të Shqipërisë (Sh.A.Sh.), për tërësinë e projektligjit apo pjesë të tij, do të donim të ndanim fillimisht nëpërmjet kësaj letre mendimet dhe argumentet tona themelore në lidhje me të në mënyrë të përgjithshme.

Ne si Shoqatë e Arkitektëve të Shqipërisë, prej kohësh kemi kërkuar të jemi pjesë e një fryme bashkëpunimi institucional midis Ministrisë suaj dhe Sh.A.Sh. për të mirën e vendit në drejtim të çështjeve të trashëgimisë tonë kulturore.

Në vijim të kësaj, edhe hartimi i projektligjit mbi trashëgiminë kulturore duhet të kishte qenë produkt i një bashkëpunimi të frutshëm midis nesh që në gjenezën e fillimit të hartimit të tij, si grup direkt interesi i lidhur me këtë çështje. Ne u njohëm në fund me projektligjin e përfunduar vetëm nëpërmjet e-mailit, ndërkohë që duhet të kishim qenë pjesë e diskutimeve duke nisur që nga analiza për nevojën e një ligji të ri, parë kjo nga pikpamja profesionale, e deri në hartimin e tij përfundimtar. E gjitha duhet të kishte qenë pjesë e një debati mjaft të thellë profesional, pas një tranzicioni të dhimbshëm që ka kaluar trashëgimia jonë e rëndësishme kulturore.

Gjithsesi, duke qenë se kemi arritur në një situatë të tillë, ne dëshrojmë që të shprehemi në nivel profesional, por tashmë në parim, duke parë tërësinë komplekse të problematikave, të cilat janë evidentuar prej nesh në nivel të përgjithshëm.

SHOQATA E ARKITEKTËVE TË SHQIPËRISË

Pasi Sh.A.SH mblodhi mendimin e shumë anëtarëve të saj, të cilët janë edhe ndër profesionistët më në zë të vendit, edhe me gjithë kohën shumë të limituar, arriti në këto konkluzione parësore:

Së pari :

Mungesa e një relacioni teknik, i cili duhet shtjellonte në mënyrë të detajuar nga pikëpamja teknike e profesionale, si edhe ajo juridike:

- Analizën e ligjit në fuqi me të mirat dhe difektet që ai bart;
- Analizën e ligjit në fuqi në kontekstin ndërkombëtar në raport me ligjet, Kartat, marrëdhëniet bilaterale në kuadrin e trashëgimisë apo me marrëdhënien me UNESCO-n;
- Raportin me aktet nënligjore:
 - a. Karta Shqiptare e Restaurimit,
 - b. Rregulloret e Qendrave Historike dhe Zonave e Mbrojtura.
- Raportin me ligjet e tjera shqiptare:
 - a. Ligji për planifikimin dhe zhvillimin e territorit.
 - b. Planet e Përgjithshme Vendore, Planet e Detajuara Vendore.
- Marrëdhëniet zinxhir që krijohen nga ndryshimi i legjislacionit;
- Grupin e profesionistëve të cilët janë marrë me hartimin e ligjit në nivel teknik, (nuk dihen restauratorët me profil të lartë profesional që janë angazhuar).

Së dyti:

Projektligji i paraqitur ka disa **problematika**:

- **Struktura Ligjore**
 - a. Gjykojmë se ky ligj me 223 nene , **është tepër i gjatë**, përfshin shumë kategori të trashëgimisë Kulturore dhe Muzeve dhe paraqitet si jo praktik:
 - për tu punuar me të nga ana e profesionistëve në rrafshin e restaurimeve, ruajtjes, vlerësimit të trashëgimisë, etj.
 - për tu kuptuar nga qytetarët e thjeshtë për çështje të ndryshme.
 - për tu kuptuar e implementuar edhe nga vetë administrata.
 - b. Ka nevojë **të ndahet në seksione** sipas kategorive (Trashëgimi Materiale, Trashëgimi Jo Materiale, Liçencimi, Varesia Administrative, Muzete etj.)

SHOQATA E ARKITEKTËVE TË SHQIPËRISË

- c. Përfshin në mënyrë të panevojshme elemente që duhet të jenë rregulluar me akte nën-ligjore (psh. në nenet 220, 221, 222, 223 jepen elemente që kanë të bëjnë me distanca, ngjyrat në fasada, billborde etj; këto elemente janë subjekt rregulloresh dhe normativash).
- **Terminologjia**
 - a. Në projekt – ligj vihet re eliminim i pamotivuar apo ndryshim radikal i terminologjisë tekniko-profesionale apo juridike prezent në ligjin aktual, në Kartën Shqiptare të Restaurimit, në Rregullore etj.
 - b. Vërehet terminologji e pashpjeguar (psh.: Neni 13, pika 15/b përmend Shtëpi Muze, pa u shpjeguar se çfarë kupton ligji me këtë terminologji)
 - c. Shihen keq-interpretime apo perfshirje të panevojshme (psh.: në rastin e trashëgimisë me vlera universale)
 - d. Zëvendësimi radikal i termave, ku me akuti paraqitet **zëvendësimin i termit identitar “Monument Kulture”**, term statutor i rrënjosur thellë në gjuhën profesionale, juridike, qytetare si edhe akademike. Ky projekt – ligj shkëput këtë term krejtësisht nga konteksti dhe e përdor atë mekanikisht pa asnjë sens në disa pjesë të tij, ndërkohë që atributet e tij kalojnë në mënyrë tepër fluide në një tjetër përcaktim, atë të “Vlerave të Trashëgimisë”. Cila është arsyaia kaq e fortë parimore e këtij ndryshimi? Kjo duhet të ishte pjesë e një debati konstruktiv.
- **Institucionet dhe Strukturat e Trashëgimisë**
 - a. Në këtë pjesë bie në sy dyvarësia e DRKK-ve të sotme apo lindja e disa strukturave të reja, të cilave nuk u kuptohet roli. Instituti i Monumenteve të Kulturës (IMK) dhe e ardhmja e këtij institucioni: do të jetë vetëm trajnues apo dhe hulumtues?
 - b. Mbetet e paqartë marrëdhënia ndër institucionale mes pushtetit Qëndror dhe atij Lokal veçanërisht në lidhje me ndërhyrjet dhe konservimin e Peisazhit Kulturor, apo dhe me një kategori të re, atë të “Pasurisë Kulturore Lokale”
 - c. Theksojmë rëndësinë e hapjes së debatit mbi kriteret e përzgjedhjes së drejtuesve të IMK të cilët duhet të kenë vlera përcaktuese të qarta profesionale.
- **Interesat e profesionisteve jashtë administratës shtetërore**

Kjo lidhet kryesisht me:

 - a. Liçensimin: të veçohet një liçencë për kërkime dhe studime laboratorike në fushën e Trashëgimisë Kulturore në materialet Inorganike dhe Organike. Kjo do të kërkonte një rishikim të formimit profesional të renditur në ligj i cili, në

SHOQATA E ARKITEKTËVE TË SHQIPËRISË

këndvështrimin tonë, duhet të jetë një akt nënligjor. Mendojmë të ketë edhe një liçencë të veçantë për peizazhin e mbrojtur.

- b. Burokracinë: liçensimi, lejet për restaurim dhe ndërtime në Qendra Historike dhe Zona të mbrojtura, ndërhyrjet pa leje dhe denoncimi i tyre, lejet e shfrytëzimit etj. (Si janë në ligjin aktual dhe si do të jenë në ligjin e propozuar)
- c. Detyrimi i pajisjes së firmave private të zbatimit me mjeshtra të liçensuar për punimet përkatëse të specializuara.
- d. Siç ndodh me lejet në MZHU, kërkohet roli aktiv i Shoqatës së Arkitektëve, si dhe më pas i Urdhërit të Arkitektit në momentin e formimit të tij, si institucion legjitim në procesin e liçencimit të restauratorëve.
- e. Mënyrat e liçensimit të realizohet në raport me kualitetin/aftësinë e profesionistit (pjesëmarrje në projekte të realizuara dhe ndoshta me testim) dhe jo me sasinë e viteve në profesion (vite pas mbarimit të studimeve).

- **Kompetencat**

- a. Kompetencat e një subjekti privat projektues, çfarë perfshirje ka me projektin e fazat e zbatimit të tij. (Në kushtet aktuale mundet të ndryshojë projekti nga mbikqyrësit e IMK etj.)
- b. Hapjen e nje debati konstruktiv profesional për të përcaktuar se kujt duhet ti takojnë kompetencat për evidentimin, përzgjedhjen e shpalljen e një objekti me statusin “Monument Kulture”.
- c. Hapjen e nje debati konstruktiv profesional për të përcaktuar mënyrën si do të merren vendimet mbi heqjen e statusit “Monument Kulture” (nga ana e ministrit apo nga ana Drejtuesit të IMK).

- **Masat administrative**

- a) Të gjitha masat administrative të këtij projektligji duhen të jenë në përputhje të plotë me Kodin Penal të Republikës së Shqipërisë. Është e nevojshme që në Kodin Penal të reflektohet terminologjia e dhënë në këtë projektligj.
- b) Studim dhe rakordim midis akteve nënligjore të ligjit me pjesën e ligjeve për masat administrative apo penale.

Kryetar:

Prof. As. Dr. Armand Vokshi